

SİYASET, DİPLOMASİ VE HUKUK ZEMİNİNDE ULUSLARARASI ORTAM VE TÜRKİYE

PROF. DR. YAŞAR HACISALİHOĞLU*

Siyaset ve diplomasi kavramları iç içe geçen işleyişiyle günümüzde üzerinde yeniden düşünülmesini gerekli kılan bir değişim sürecinin içindedir. Aslında bu değişim, bir bütünün köklü bir biçimde dönüşümüyle belirginleşmektedir. Siyaset, diplomasi, hukuk gibi bir dizi temel kavram, uluslararası sistemin günümüzde yaşadığı değişim sürecinin parçalarıdır. Bu kavramların bugün taşıdığı anlam, uluslararası sistemde bütünsel olarak yaşananların irdelemesiyle netleştirilebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşturulan uluslararası sistemin temel kurumları, davranış biçimleri ve buna bağlı olarak ilişki dinamiği büyük ölçüde değişime zorlandığı bugün çok açık olarak görülmektedir. Üstelik Soğuk Savaş dönemini de içeren bu sistem, Soğuk Savaşın zorunlu kıldığı yapısal ve işlevsel işleyişin ortadan kalkmasıyla değişim ihtiyacı, daha kapsamlı ve daha hızlı bir biçimde hissedilir hâle gelmiştir. Özü itibarıyla bir uluslararası sistemin yeteneği, üyelerinin potansiyellerini tatmin edici düzeyde kullanabilmesine yardımcı olabilmesiyle ve onların yaşamlarını sürdürürebilme becerisiyle değerlendirilebilir (Walter C. Clemens, Jr. " *Dynamics Of International Relations: Conflict and Mutual Gain in An Era Of Global Interdependence*" 2004 USA.pg: 176.).

* Beykent Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

Aslında her yeni dönemin uluslararası düzeni yeni güç denklemlerini yapılandırıp motiflendirir. Buna bağlı olarak her dönem kendi kurumsal yapısını ve siyaset dilini yaratır. Bu durum aslında uluslararası sisteme yönelik hükmetme mücadelesinin işleyişi ve sonuçlarıdır.

Büyük ölçüde devletler eliyle yürütülen bu atmosfer, güç ve çıkar ikilisinin yörüngesindedir. Bu durum, genellikle uluslararası sisteme çatışmayı taşımıştır.

Uluslararası sistemin bütününe egemen olma veya hükmetme hevesi, imparatorluklar çağından bugüne kurumsal niteliğinden hiç vazgeçmemiştir. “Pax Romana” vurgusu, imparatorluk döneminin uluslararası sistemine egemen olmanın anlatımıdır.

İmparatorluk çağında güç mücadelesi daha az aktörle ve daha az araçlarla gerçekleştiriliyordu; dolayısıyla güç dengesi ağır ve daha zor sağlanabiliyordu. Süreç boyunca gerek aktör sayısının artması gerekse güç mücadelesi araçlarının çeşitlenmesi hem güç mücadelesini şiddetlendirmiş hem de güç dengesi oluşumuna hız kazandırmıştır. Bu durum imparatorlukların geç dönemiyle belirginleşerek iki dünya savaşı arası boyutlanmıştır. Özellikle imparatorlukların çözülmesi devlet deneni aktörün millî kimliğiyle uluslararası sistemde başat karakter kazanması yeni dönemin çok daha dinamik bir güç çekişmesini yapılandırmıştır. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sonrası dünya barışının tesis edilebilmesi adına uluslararası sistemde etkin rol oynayanlar, bu süreci Milletler Cemiyetinin oluşumuyla büyük ölçüde sürdürebileceklerini düşünmüşlerdir. Savaş galiplerinin motiflendirdiği yeni uluslararası sistem, kurumsal yapısını Milletler Cemiyeti odağında yapılandırmıştır. Bu durum aynı zamanda yeni sistemin uluslararası hukuk zemininin de tarifidir. Yani bir milletlerarası kurum oluşturma çabası aynı zamanda milletlerarası hukukun yeniden yapılandırılmasıdır.

Aslında bu tabloyu tarihsel süreç içinde genellemek mümkündür. Buna göre tarih boyunca uluslararası sistem olarak tarif ettiğimiz dünya siyasal atmosferi, sürekli olarak sistem üzerinde başat rol kapma yarışının sahnesi olmuştur

Diğer bir ifadeyle uluslararası ortamda yaşananlar; sisteme damgasını vurmak isteyenlerle hatta daha da ötesi sistemin mutlak hâkimi olmak isteyenlerle bunu engellemek isteyenler arasındaki mücadeledir. Dikkat edilecek olursa imparatorluklar çağından günümüze daima uluslararası sisteme gücü yansıtmak isteyenler, bu durumu kendi çıkarlarına tehdit olarak görenlerin ittifakıyla karşılaşmıştır.

Tarihî süreç içinde Avrupa merkezli bir uluslararası sistem yapılması döneminde bu durum çok daha belirgin kılınmıştır. Almanya, Fransa, Rusya, İngiltere ve diğer ülkelerin Avrupa merkezli uluslararası sistemde, sisteme hükmetme arayışları ve arzuları zaman içinde birbirleri arasında farklı ittifakların doğmasına yol açmıştır.

Bu durum bir başka olguyu ortaya koymaktadır. O da “güç dengesi” kavramıdır. Uluslararası sisteme yönelen tek yanlı veya sistemin bütününe yeterince

kucaklamayan güç refleksleri, mutlaka yeni bir güç hareketliliğine yol açar ve bir süre sonra yeni güç dengesi yaratılır. Aslında dünya siyasal tarihi bu döngünün hikâyesidir.

Güç dengesi, bazen barış içinde bazen de savaş yoluyla kurulur. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları güçler arası ittifaklara dayalı güç dengesi yaratma çabasıdır. Savaş veya barış yoluyla sonuçta bir güç uygulayarak denge kurma çabası, aslında yıkılan ve sürdürülemeyen mevcut uluslararası sistemin yeniden kurulması gayretidir.

Soğuk Savaş dönemi güç dengesinin hassas terazisinde sürdürülmüştür. Soğuk Savaş sonrası ise yeniden bir düzen arayışının sürecidir; Soğuk Savaş döneminden devralınan kurumsal yapının yeni döneme ayak uydurma çabasıdır. Önceki dönemlerden farklı olarak Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistem bir yıkıma ve ciddi bir boşluğa düşmemiştir. Ancak yeni dönemin değişim unsurlarına ve işleyişine yönelik uyum sorunu yaşamıştır (Başta Birleşmiş Milletler ve NATO olmak üzere). Ardından ABD'nin özellikle Bush'un iki döneminde "Ya benimlesiniz ya bana karşı." dayatması, özellikle Atlantik ittifakına önemli zararlar vermiş, ABD müttefiklerinin önemli bir bölümü tarafından âdeta "ittifakları itaatkârlık" a dönüştürme gayreti olarak algılanmış ve bu nedenle de uluslararası sistemin mevcut yapısı sorunlu bir sürece girmiştir.

Bu sorun, mevcut uluslararası sistemin bir anlamda hukuki zeminin simgesel ve hatta işlevsel anlamı olan Birleşmiş Milletler (BM) de yoğun bir biçimde yaşanmıştır. Bunun kaçınılmaz yansıması da NATO'da cereyan etmiştir. Soğuk Savaş sonrası uluslararası sisteminde de yine bir güç karşılaşması ortaya çıkmış bu defa daha esnek ve daha yatay bir seyir izlemiştir. Başta Almanya ve Fransa olmak üzere Rusya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerin yeni dönemde güç denkleminde yönelik farklı duruş sergilemeleri zaman içinde daha da olgunlaşmıştır.

Nitekim ABD'nin Hüseyin Barak Obama'yla yeni ABD yönetimi, esas olarak uluslararası düzeyde bu geçmişi sorgulamış, tıpkı NATO'nun diğer başat aktörleri gibi itaatkârlığı değil ittifakların önemini öne çıkarmıştır. Bu nedenle içinde bulunduğumuz süreç, uluslararası sistem açısından tıpkı suyun mecrasını arayışı gibidir. Taşların yerine oturmadığı, güç dengesinin tarifi kolay ve net olarak motiflenmiş bir denkleme henüz erişemediği bir süreç içindedir.

İşte bu süreç kurumlarıyla, davranış biçimleriyle, kavramlarıyla ve yeni siyaset diliyle kaçınılmaz bir biçimde değişimin yörüngesindedir.

Hukuk Zemininde Uluslararası Düzen

Yaşanan bu değişim sürecinin zemininde küresel gelişmelerin seyri göstermektedir ki uluslararası sistem, hukukun değil yine gücün çıkarlarına kilitlenmiştir. Oysa uluslararası ilişkilerin biçimlendirdiği uluslararası sistemin

meşruiyetinin dayanağı hukuktur. Siyasetin toplum ve birey üzerindeki izleri hukukla anlamlandırılır.

Sistemi var eden ve işleyişini meşrulaştıran, hukuki mekanizmanın sağlıklı işlemesidir. Bu işleyişin yaşanması ve yerleşik kılınabilmesinin en önemli koşulu, uluslararası sistemin başat aktörleri kabul ettiğimiz devletlerin hedef ve davranışlarında hukuki zeminin zedelenmemesidir.

Uluslararası sistemi yaşanabilir kılan yegâne etken hukukun egemen kılınmasıdır. Hukuk adalet sağlamak için vardır. Yaşanılabilir bir dünyanın varlığı buna bağlıdır. Bunun için de büyük görev devletlerindir. Çünkü devletler hukukla var olan ve hukukla davranması zorunlu olan oluşumlardır.

Uluslararası hukuk öncelikle devletler için vardır. Uluslararası hukuku öncelikle koruması gereken devletlerdir ve onlar, her istediğini her şekilde yapabilme hürriyetine sahip değildirlir. Onların davranışlarını belirleyen uluslararası hukukun gerekleridir.

Siyasetin
toplum
ve birey
üzerindeki
izleri
hukukla
anlam-
landırılır.

Bu durum uluslararası sistemin meşruiyet kaynağıdır. Sistemi var eden onun meşru zemindeki yapılanmasıdır. Bu da büyük ölçüde devletler eliyle hayata geçirilir.

Hiç kuşkusuz devletlerin yanı sıra uluslararası teşkilatların ve devlet dışı aktörlerin de bu sorumluluğun paylaşımında rolleri bulunmaktadır.

Bu noktada ilk akla gelen Birleşmiş Milletler (BM) teşkilatıdır. Varlık nedeni dünya barışını korumaktır. Bu misyon yine devletler eliyle bir iradeye dönüşebilirse etkin kılınabilir. BM'yi etkili veya etkisiz kılan da doğrudan doğruya devletlerin tavrıdır.

Bu çerçevede bakılacak olursa uluslararası sistemin uluslararası hukuka ve onun adalet sağlama yükümlülüğüne olan ihtiyacı, yeterince karşılanmamaktadır. Bunun da temel nedeni çıkarlar konusundaki ısrardır.

Çıkarlar yörüngesinden kurtulamayan uluslararası sistem aslında meşruiyet zemini örselenen sistemdir. O yüzdendir ki evrensel hukuk, evrensel demokrasi, insan haklarının evrensel dokunulmazlığa kavuşması imkânsızlaşmaktadır.

İnsanlığın tutunacağı erdemler ve onların kurumsal yapıları bir bir ve aşama aşama zedelenmektedir.

Oysa hukuk, demokrasi ve insan hakları insanlığın tutunduğu ve sığındığı yegâne sığınaklardır. Onlarla yaşam hakları süreklileştirilebilir. Bunun yoksunluğu ise insanlığın çöküşünün habercisidir.

Bu durumu yaşamamanın ön koşulu ise öncelikle gerçeklerle buluşmaktır. Uluslararası sistemin gerçekte nasıl ve neden arızalı olduğunun teşhisidir. Ar-

dından çözümünü insanlık adına üretmektir. Tüm bunlar için yapılması gereken gerçeğe yelken açmak, gerçeği örtmemektir.

Gerçek Hukuk Devleti ve Gerçek Demokrasi

Bir ülkeyi geleceğe taşıyacak temel faktör, değişen dünya koşullarını özümseyerek kendi bünyesini bu değişime uyumlandırma yeteneğini gösterebilmektir. Bunun için öncelikle tüm potansiyeller iç bütünlüğünün unsuru kılınmalıdır.

Kurumlarıyla, halkıyla, bireyiyle iç bütünlüğünü başaran ülkeler için gelecek vardır. Kavgalardan, kutuplaşmalardan arınmamış bir ülkenin geleceği başkalarının elindedir.

Kendi sorunlarını çözememiş bir ülkenin bugününü yarınına taşıması güçtür. Birlikte yaşama iradesini sarsılmaz bir dirençle ayakta tutabilen, kamu vicdanını önemseyen, toplumsal mutabakatı yerleşik kılan irade, gerçek demokrasinin öncüsüdür. Gerçek demokrasiyi soyuttan somuta taşıyan ise hukukun varlığıdır.

Demokrasiyi koruyup kollayan hukuktur. Hukuk ise adaleti sağlayandır. Bireyin özgürlüğünü teminat altına alan, iç barışını yerleşik kılan, toplumsal yaşamdan ekonomiye gerçek katılımcılığı önemseyen, böylece ülke zenginliğini hem oluşturan hem paylaşan irade, gerçek adaleti sağlayan iradedir. Devlet aygıtı ise bu iradenin yaşama geçmesi için düzenleyici rolünü; hukuktan sapmadan, adalet duygusunu zedelemeyen, demokrasiden ve insan haklarından kopmadan ödünsüz uygulayan dır.

Devlet; kendi sınırları içindeki her varlığı, bir zenginlik ögesi sayarak herkese eşit mesafede durarak farklılıkları çatışmanın, ayrışmanın değil zenginliğin, dayanışmanın unsuruna dönüştürerek ülkedeki her unsuru birbirine balıkçı ağı gibi bağlayarak ve buna göre her unsuru diğerinin besleyicisi, destekleyicisi kılarak milletiyle bütünleşebilir. Bunu başaramayan devlet, ülkesindeki ayrışmaların, kavgaların ve kutuplaşmanın yö-rüngesine tutsak olur; halktan kopan, ona yabancılaşan, kendi yurttaşını öteki-leştiren bir unsura dönüşür. Ülkesindeki tüm unsurlar, balıkçı ağı gibi birbirine bağlanmak yerine, birbirinin etkinlik alanını daraltan, birbirinin eksikliğini gedi-gini arayan, çatışan ve ayrışan bir görünüme bürünür. Bu durum "balıkçı ağı" modelinden "gemisini kurtaran kaptan" modeline dönüşü simgeler.

Böylece her unsur kendi sınırlarını saptar ve onun için o sınırlar esastır ve bu sınırlar içinde kendini güvenli ve kudretli kılmaya çalışır. Bunu yaparken bir başka unsurun ya köreltilmesine ya da ortadan kaldırılmasına bel bağlanır. Böy-

Uluslararası
sistemi
yaşanabilir
kılan
yegâne etken
hukukun
egemen
kılınmasıdır.

lece kutuplaşma ve ayrışma kaçınılmaz hâle gelir. Ülke sınırları anlamsızlaştırılır ve bunun yerine her unsurun kendi çıkarlarıyla örülü olan sınırları önemsenir. Bu durumda temel amaç, bireysel çıkarların korunmasına dönüşür.

Bireysel çıkarlar yeni kudret alanları yaratır ve siyaseti bu kudret alanlarına erişimde araç hâline getirir. Bu tablo altında artık herkese eşit mesafede duran demokrasi ve hukuk dar çıkarların kudret alanlarının oyuncağına dönüşür. Adalet zedelenir, özgürlükler kısıtlanır, toplumsal yarılmalar yaygınlaşır, değerler ayrıştırılır, gelecekte kopuk günü yaşayan ve tesadüflere bağımlı kılınan bir toplum görüntüsü kaçınılmazlaşır.

Ülke ve toplum birliği ortadan kalkar, zedelenmeler yaygınlaşır, çözümler olağanlaşır, ülke ve onun devlet gücü bir oyun hâline getirilir. Bu tablo adım adım çözümlenin seyridir. Bundan sıyrılmanın temel yolu; gerçek bir hukuk devleti olmasıdır.

Bireysel
çıklarlar
yeni kudret
alanları yaratır
ve siyaseti
bu kudret
alanlarına
erişimde
araç hâline
getirir.

Gerçek bir hukuk devleti; demokrasiyi toplumsal dokulara işleyendir; insan odaklıdır. Yurttaş kimliğini ayrımsız, koşulsuz, özgürlükçü bir ruhtan sürekli beslemektir. Toplumsal farklılıkları zenginliklere dönüştürmektir. Birlikte yaşama iradesini yerleşik kılmaktır.

Gerçek bir hukuk devleti; intikam duygusunu körelten, uzlaşmacı, dayanışmacı ruhu benimseyen, kendi sorunlarını kendisi çözen, insanına, inancına, değerlerine yabancılaşmayanlardır.

Gerçek Diplomasi

Tarihsel olarak irdelendiğinde uluslararası ilişkilerdeki başarı ölçüsünün, diplomasinin inceliklerinde saklı olduğu anlaşılır. Çünkü sadece biçimsel açıdan değil özü itibarıyla gerçek diplomasi sonuç alabilme becerisidir, esasa inebilmektir, sorun çö-

mektir, başarıyı tarihsel kılmaktır.

Tarih boyu ilişki dinamiği, savaş-barış sarmalının kaba hatlarına odaklanmıştır; biri diğerini ortadan kaldıran işleviyle, mücadelenin ana teması hâline gelmiştir. Kalıcı bir barışın egemen olmadığı bir dünyada, savaş seçeneği üstlüğünü koruyabilmenin araçlarını her daim geliştirmiştir.

Bu durum insanlığın belleğine her zaman sorunlar kazımıştır. Savaşı bir dünya özlemi, ulaşılması güç bir ütopya algısıyla anılır kılınmıştır. Her savaşın bir haklı gerekçesi üretilmeye çalışılmış, bu gerekçeler ise yapaylığı ve hukuksallığı önemsenmeden uluslararası ilişkilerin doğasına yerleştirilmiştir. Böylece marazi bir duruma bilimsel bir kılıf biçme çabası, insanlığın utanç müzesine yeni objeler taşımıştır.

Hiç kuşkusuz bazı savaşlar kaçınılmazdır. Bu türden olanların haklılığı güçlüdür. Çünkü bu türdekiler yok edilmeye karşı direncin gösterilmesidir. Nitekim uluslararası hukukun kabul edilebilir sınırları içindedir.

Aslında savaş ve barış sarkacı, diplomasi zemininde yön bulmuştur. Nitekim uluslararası aktörlerle küresel sahne arasındaki karşılıklı etkileşimin en bilinen şekilleri savaş ve diplomasi olmuştur (*Langhorne, Richard. "The Essentials Of Global Politics" 2006.USA, pg,225*).

Bugün gelinen noktada, sorunsuz bir dünyayı yaratamamak, kalıcı bir barışı egemen kılamamak insanlığın hayati sorunu olmayı sürdürürken hiç değilse sürdürülebilir koşulları üretebilmek mümkündür.

Bunun için uluslararası ilişkilerin incelikli sanatı diplomasi, temel başvuru kaynağıdır. Gerçek diplomasi aslında uluslararası ilişkilerin barışçı yüzüdür; diyalog kurabilmenin, dinlemenin ve dinletmenin, müzakere edebilmenin, sorunların üstüne gidebilmenin, karşılıklı özverinin ve karşılıklı kazancın ifadesidir. Gerçek diplomasi teslimiyet değil, savaşa, haksızlığa, adaletsizliğe ve hukuksuzluğa dirençtir; barışa, sorun çözümüne ve sorunsuzluğa zemin hazırlamaktır; ikiyüzlülüğü ve kayıtsızlığa son vermektir, gerçeklerle yüzleşmektir, insanlık değerlerini yitirmemektir. Gerçek diplomasi kurnazlığın değil zekânın ürünüdür.

Felaketlerin yaratılmaması, acının, gözyaşının, kan ve şiddetin zekâyla engellenmesi olan gerçek diplomasi kaba gücün toplumsal belleğe yerleştirdiği yaraların sarılmasıdır; kin ve nefretin köreltilmesi, birlikte yaşanabilirliğin insani bir tercih olduğunun kanıtıdır.

Gerçek diplomasi, kamuoyu vicdanını taşımaktadır; haksızlığın örtülmesi, gözlerin körleşmemesi, yüreğin çoraklaşmamasıdır.

Diplomasiyi bu gerçek kimliğinde işlevselleştirmek ise günümüzün vazgeçilemez ve ertelenemez ihtiyacıdır. Çünkü bugün uluslararası ilişkilerin sorunları gelişen dinamiklere bağlı olarak hem çeşitleniyor hem karmaşıklaşıyor.

Bu durum aynı zamanda sorunların kangrenleşmesini besliyor; uluslararası ilişkileri kalıcı yaralar alanına sürüklüyor; uzlaşmazlığı, diyalogsuzluğu özendiriyor.

Tüm bu sorunların üstesinden gelebilmenin, ilişkileri sürdürülebilir kılmının vazgeçilmez yolu, diplomasiyi adaletin ve hukukun yörüngesine taşımaktır; diplomasiyi insanlık değerlerinin ahlaki potasında yoğurmaktır.

Böylece diplomasiyi; şekilden ibaret, ayak oyunlarının marifetli kurnazlığına değil, hukukun adaletin ve insanlığın tarihsel sorumluluğuna açmaktır. Kısacası diplomasiyi gerçek diplomasi kılmaktır.

Türkiye

Tüm bu gerçekler ve yaşanan gelişmeler zemininde Türkiye'nin bugünü ve geleceği bir dizi değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Her şeyden önce belirtilmelidir ki, Türkiye yeni dönemin en dikkat çekici ülkeleri arasındadır. Soğuk

Savaş dönemin statik koşullarından sonra Türkiye gerek sahip olduğu potansiyelleri gerekse sahip olduğu jeopolitik konumu itibarıyla dinamizmi temsil etmektedir. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu bu imkânlarla rağmen esas olan bunları harekete geçirebilmektir.

Açıkça görülmektedir ki bir yandan küresel jeopolitiğin işleyişi ve yaşanan bölgesel gelişmeler bir yandan Türkiye'nin stratejik konumlanışı; Doğu-Batı arasında tercih yapmaya zorlanan bir ülke olmayı değil, her iki dünyanın ilişki dinamiğine eklemli bir sentezin odağı olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu durum, sadece siyasal içeriğiyle biçimlenen Doğu-Batı eksenleri açısından değil aynı zamanda coğrafi açıdan da zenginliği ve çeşitliliği ifade etmektedir. Buna göre alt ölçekte; Akdeniz, Karadeniz, Kafkaslar ve Balkanlar'ın yanı sıra Orta Asya ve Orta Doğu, üst ölçekte ise Avrupa, Asya, Afrika ve dolayısıyla Doğu-Batı eksenleri, Türkiye açısından doğal, etkin ve zorunlu dış politika kulvarlarıdır. Bu kulvarların hiçbirisi diğerinin seçeneği değildir. Birinin doğru yapılması diğerinin de aynı etkiye maruz kalmasını kaçınılmaz kılar. Bu durum öncelikle bölgesel eklemleme olarak ortaya çıkar. Bunu da belirleyen her bölgenin sahip olduğu jeopolitik potansiyeller ve bu potansiyelleri birbirine eklemleyen zorunlu bağlardır. "jeoekonomi" ve "jeokültür" ise bu bağların esasını oluşturur.

Soğuk Savaşın ideolojik örtüsünün bu bölgelerin üzerinden kalkması, bölgelerin sahip olduğu jeoekonomik ve jeokültürel potansiyellerinin dinamik birer unsur olarak açığa çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu yeni durum, her bölgenin yeni jeopolitik kimlikler edinmesi anlamına gelir. Bu kimliklerin bütünü ise yeni küresel jeopolitiğin koordinatlarını saptar.

Gelinen bu nokta, uluslararası ilişkilerin biçimini farklılaştırdığı kadar çeşitlendirmiştir de. Bu tablo, aynı zamanda dinamik bir uluslararası ilişki atmosferinin yaratıcısıdır.

Bu çerçeveden bakılacak olursa, Türkiye'nin sürekli olarak tek seçeneğe zorlanması, sadece sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik nitelikleriyle çalışmamakta aynı zamanda küresel ve bölgesel yeni politik yapılanmayla da tezat oluşturmaktadır. Örneğin Türkiye'nin Orta Doğu'yla ve onun sorunlarıyla daha yakın ve stratejik içerikle ilgileniyor olması, Batı'yla olan ilişkisinin sonlanmasını gerektirmeyeceği gibi stratejik içeriğini de zedelemez

Ancak bu noktada önemli olan; Türkiye'nin kendi çıkarlarının odağından kopmadan ilişki düzeneğinde ortak noktaları isabetle ve etkin bir biçimde saptama becerisini gösterebilmesidir. Bu becerinin esasları ise tarihsel ve kültürel bağların harekete geçirilmesine, stratejik ilişkilerde karşılıklılık ilkesini unutmamasına, tek yanlı bağımlılığın gölgesinden daima uzak kalmasına dayanır.

Tüm bu hassasiyetler Türkiye açısından sadece dış politikanın başarısı için değil, aynı zamanda topyekûn gelişme dinamiğini diri tutması açısından da zo-

runluluk taşır. Bu çerçevede, Türkiye'nin tüm bölgesel ilişkileri ipoteksiz ilişkilere ve öyle de olmak zorundadır. Unutulmamalıdır ki ipoteksiz ilişki, bölgeden ve dünyadan kopmak değil tam aksine bölgeyle ve dünyayla doğru, zamanında ve gerektiği ölçüde ilişki kurmak, bağlar geliştirmek, çeşitlilik, zenginlik ve potansiyellerin harekete geçirilmesidir.

Türkiye'nin sahip olduğu tarihsel ve kültürel birikime, demokrasi hedefine yakışan da budur. Türkiye tarihsel mirasının gerekliliklerini unutamayacağı gibi, güncel imkânların sunduklarına da kayıtsız kalamaz. Türkiye'nin bugünden geleceğe ilişki dinamiğinin zemini buna dayanmalıdır. Bu çerçeve, Türkiye'nin gelecek hedeflerinin omurgasını oluşturmalıdır. Bu durum; Batı ittifakı için de geçerlidir, bölgesel ilişkileri için de.

Çünkü bu durum Türkiye için kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Geleceğine Sahip Çıkan Ülke

Bir ülke için bugünden geleceği tasarlayabilmek yaşamsal değer taşır. İddia sahibi ülkeler geleceğe odaklıdır. Yaşamlarını ve güçlerini sürekli diri tutabilmeleri ve daha çok gelişme kaydedebilmeleri, geleceği tasarlamakla mümkündür.

Ülkeler için 50 yıl, 100 yıl çok uzun zaman dilimleri değildir. Bu durum bir ülke için geleceğin uzun soluklu kavramasını gerektirir. Bunu yaparken dayanaksız hayallere kapılmak yerine temellendirilmiş, mümkünse sayısallaştırılmış ve aşamalandırılmış öngörüler esas alınmalıdır.

Zaaflar ve üstünlükler birlikte ele alınmalı, neleri hangi vadede gerçekleştirilebileceği gerçekçi hedeflere yerleştirilmelidir. Bir dünya devi olmak, küresel bir güç hâline gelmek her ülkenin arzusu olabilir. Ama esas olan bu arzuyu sadece istemek değil, olabirliğine odaklanmaktır. Bazı ülkeler açısından doğal konumu ve mevcut potansiyelleri dikkate alındığında ne kadar ilerleme kaydederse kaydetsin onların bir dünya gücü veya bir küresel oyuncu olması kolay değildir. Çünkü bunun için olmazsa olmazlara ihtiyaç vardır.

Belli bir toprak ve nüfus büyüklüğü ve coğrafi konum hâlâ önemini korumaktadır. Tarihsel ve kültürel birikime ve buna bağlı olarak bir çekim gücüne sahip olmak büyük güç olmanın vazgeçilmezidir. Bu temel unsurların üzerine bina edilmesi gereken ekonomik ve teknolojik ilerlemeyi başarabilmektir.

Bunun için de siyasi gücün etkin, kararlı ve uyumlu olması esastır. Küresel hedefe kilitlenmiş bir ülke açısından güç unsurları birbirinin tamamlayıcısıdır. Biri diğerinin eksikliğini kapatan unsurlardır.

Türkiye tarihsel mirasının gerekliliklerini unutamayacağı gibi, güncel imkânların sunduklarına da kayıtsız kalamaz.

Bunlar arasında siyasi güç, hedef koyan ve o hedefe ulaşılmasını sağlayan-
dır. Ülkesinin tüm güç potansiyellerini harekete geçiren, unsurlar ve kurumlar
arası uyumlu bir birlikliğin önderliğini yapan o ülkenin siyasi gücüdür. Ancak
bunu yapabilen ülkeler için gelecek tasarımı mümkündür.

Geleceğe dair hesaplar yapabilmek, gelecekte edinilecek role kilitlenmek ve
bunun için çabalamak zamanında gerektiği ölçüde hesap yapabilmekle müm-
kündür. Bunun için de geleceği stratejik planlamayla denetleyebilmek esastır.

Stratejik planlamayı farklı kılan, rekabeti, güçlükleri hesap ederek plan ya-
pabilme becerisini gösterebilmektir.

Bir ülke için küresel hedefler güdebilmek veya sadece insanını müreffeh ve
mutlu kılabilmek için gelecek odaklı yol almak kaçınılmazdır.

Bunun için sistemli olmak, hukuk ve adaleti egemen kılmak, herkese eşit
mesafede durmak ve çatışan değil kaynaşan bir kurumsal yapılanmayı egemen
kılmak ihmal edilemeyecek bir zorunluluktur.

Devletle bireyinin bütünleştiği, sosyal adaletin herkesi kucakladığı ve her-
kese aynı sıcaklığı hissettiren bir sistem demokrasinin en sorunsuz olanını yara-
tan sistemdir.

Geleceğine sahip çıkabilen ülkeler, insanlarını umutla buluşturanlardır. On-
lara gelecek vadeden, güven veren ve koşulsuz sahip çıkandır. Paylaşmayı esas
alan, sorun çözen, günü kurtaran değil, geleceğe sahip çıkandır. Geleceğini tesa-
düflere terketmeyen, belirsizliği gideren, kararlılığı yitirmeyendir. Ne yaşadığını,
nasıl yaşadığını anlamlandıran, bunlardan dersler çıkaran ve hedefsiz yaşama-
yandır. Dünyayı tanıyan, genel gidişi kavrayan, ihtiyaçlarını zamanında doğru
olarak saptayandır. Geleceğe sahip çıkan ülkeler; insanına güvenen, onunla bü-
tünleşen ve ona özgüven aşılayandır. Üretmeyi esas alan, ürettiklerini paylaşan
ve hep ileriye ve iyiye yönelebilendir.

Geleceğe sahip çıkan ülke, hiçbir koşulda özgüvenini yitirmeyendir. ■